

Leygardagur 30. október 1999

Lærði skjaldrini á knænum hjá pápa

síða 18 og 19

Hvussu verður um 100 ár?

Teldukollveltingin og internetið tóku mong á bóli, eisini science fiction rithøvundar og sjálvan Bill Gates. Men annars er undrunarvert, hvussu nógv av framtíðarhugarenslinum hjá gomlum framtíðarhøvundum gjørdist veruleiki

Dagfinn Olsen

Nú vit eru á veg inn í næsta ártúsund, verða vit ikki spard fyrir søgum um, hvussu heimurin sær út um 100 ár. Nógv tykist so veruleikajafart, at vit trúgva tí ikki, men tað eiga vit kanska at gera, tí teir gomlu framtíðarhøvundarnir finu rætt í mongum av sínum spádómum um okkara dagar. Vit hugsa ikki um tíð í dag, tí tað er verið so sjálvsagt í okkara hugaheimi.

Í 1994 funnu menn í einum pengaskápi eitt ókent handrit eftir kenda framtíðarhöfundan Jules Verne. Handritið kallaðist Paris í 20. öld. Hann sá fyri sær, at í Paris í 1960 var fult av sjálvkoyrandi vognum, har hvør var stýrdur av einum persóni við einum stýrishjóli.

Á ja, hugsa vit, men tá handritið varð skrivað í 1863, var hetta óhoyrt.

Verne helt fram og spáddi, at vognarnir, sum vit í dag kenna sum bilar, koyrdu dag sum nátt, tí Paris var upplýstur av elektriskum lampum. Allar tendraðu lampurnar samstundis, segði Jules Verne, og hetta var óhoyrt í eini tíð, har gasslyktirnar máttu tendrast ein og ein.

Verne hugsar sær eisini, hvussu fólk taka slíkt. Hann tosar um óll hesi túsund akførini, ið ljóðleyst fara framvið á ljóðdoyvum asfalti og hann nevnr stór gistingarhús og eisini long tok, ið ferðast við stórar ferð. Men fólk í 1960 leggja ikki stórvegis í hetta, sigur Verne, tí tey taka hetta sum sjálvsagt og eru ikki eydnusalari av hesi orsök.

Nógv gekk út

Jules Verne hevði rætt. Í dag ógvast vit ikki um bilar og tok og annað. Men um vit gera sum Jules Verne og hugsa um, hvat hendir í næstu øld, so ógvast vit.

Nógvir av spádómum hansara
gingu út.

Vit komu upp á mánan og enntá úr sama staði, sum Verne setti í bókini Ferðin til mánan, 1865. neyniliga Florida. Har var

í 1969 eisini reist ein minn-
ismynd yfir Verne í Cape-
Kennedy. Verne hevði eisini rætt
í, at hetta var ein ferð runt um
mánan og aftur og at lent var í
havinum. Eisini voru 3 persónar
við. Men hjá Verne varð ein
kanón nýtt at skjóta teir upp við.
Rakettir komu seinni í bókum
hansara.

Werner von Braun, ið bygdi fyrstu rúmdarrakettina hjá USA, var sum barn hugtíkin og „vaktur“ av Jules Verne og bókini Ferðin til Mánan.

Tað tók 100 ár at uppfylla spádóm hansara um mánaferðina, men bert 89 ár at uppfylla söguna um, at siglast kundi undir ísinum á

Norðurpólinum í kavbáti. Hetta skrifaði hann um í 1869 í Kringjörðina í kavbáti. Í 1958 fór amerikanski atomkavbáturinn Nautilus somu ferð. Kavbáturinn nevndist eftir bátinum í bókinni hjá Verne.

Eisini atombumbuna spáddi Verne um í bókini *Face au Drapeau*, 1896, har ein heil oyggj verður sprongd.

Og trídimensionella myndin sæst í bókini Slottet i Karpaterne, har ein føgur sangkvinna trínur fram úr ongum og hvørvur aftur.

Í mong ár var javnt millum
luftskip og maskinur, tyngri enn
luft. Luftskipini taptu við
Hindenburganlukkuni í 1933.

Jules Verne helt uppá báðar
möguleikar. Í bókini 6 vikur í
ballón, 1862, um ferð yfir
Afrika, koma tvö eisini allir
veikleikar við ballóninni fram. Í
bókini Rubur luftens Erobrer,
1886, er flogfarið næstan sum
eitt skip við tyrlupropellum í
mastrunum.

Fyri 110 árum síðani spáddi Verne, at miðalaldurin fór frá 37 árum upp í 68 ár. Í dag liva japanskar og svenskar kvinnur í miðal í 80 ár. Menninir nøkur ár færri.

Jules Verne var ófórur at spáa um okkara dagar. Hann spáddi í 1865 um eina rúmdarferð, har ein ketta varð send út og offrað fyri víðindi. Menniskju sendu

seinni hundin Leika út.

Verne nevndi vápnaðar rakettir, ið kundu stýrast og oyðileggja heilar býir. Hann nevndi skip, ið eru sum siglandi býir og enntá Hitler. Í 1899 skrifar Verne um ein Herr Schultz, ið hefur megi at oyðileggja fólk, ið ikki vilja blandast við tyska fólkjð.

Telda og internet

Men það, ið tók öll á bóli, voru teldan og internetið. Eingin spáddi um hetta og eingin sá stóra leiklutin hjá hesum tækniligu framstigum.

Sjálfst Microsoft leiðarin Bill Gates mátti í 1995 skifta hest, tá internetið tók ferð á seg. Í eini bók frá 1994 hevði hann ikki internetið við, sum nakað, ið ein átti at taka í álvara. Næstu útgávar av bókini høvdu nýggj brot um hetta skovtt uppí.

Ein tann mest svartskygdi framtíðarspáðómurinn kom frá George Orwell í 1949, tá hann skrifaði bókina 1984. Tað nýggja í bókini var, at hann sá fyrri sær, hvussu vandamikil tað er, ta totaliterir statir nýta framkomna tøkni. Hjá Orwell vóru upptøktul og mikrofonir, ið sóu og hoyrdu alt.

Hetta kenna vit í dag í handlum og á flogvøllum og almennum stöðum. Í Onglandi eru í miðbýum sett upp fleiri enn 300.000 upptøkutól. Serliga er avdúkað, hvussu nógv ólógliga sleppa sær av við vatnið.

Men Orwell sá ikki
möguleikarnar fyrir eygleiðing,
ið tóknin gevur, tá vit eftir ein
langan dag hava sett okkum
tøknilig spor á matstovum,
handlum ella atgongumerkjá-
sølum. Hetta gjørdist ikki greitt,
fyrir enn í áttati árunum við rit-
hövundum sum William Gibson
og bókum hansara um Cyber-
space. Í dag sita vit mitt í øllum
hesum!

Kelda: Samvirke, okt. 1999